

CIUDAT SFÎRȘIT DE STAGIUNE LA BUCUREȘTI

Cine seamănă vînt culege furtună. Știm asta din moși-strămoși, și nu o dată s-a adeverit frumosul proverb născut dintr-un tezaur de înțelepciune populară. Mai rar s-a întîmplat să semeni furtună și să culegi vînt. Recent încheiata stagiune teatrală — deși stagiunile nu se mai „închid“ și nu se mai „deschid“ ca altădată, anul acesta, mai mult ca oricînd, anunțînd o promițătoare punte estivală —, recent încheiata stagiune teatrală deci ar fi o dovadă că se poate întîmpla totuși și așa ceva. Ciudat, dar adevărat...

Cel mai mult ne-a mirat goana teatrelor după un text ca *Jaguarul roșu* al lui Petre Luscoș. Baroca alcătuire de situații, meandrele voit-spectaculoase ale acțiunii (dar fals-spectaculoase, pentru că ne este imposibil să le credem) proiectează finalitățile textului într-un vid aburos, în afara razei de acțiune a artei, în afara razei de acțiune a vieții. N-am vrea să fim greșit înțeleși, o precizare se impune. Autorul ne demonstrează bu-

Valeria Gagealov (Marguerite de Navarre). Adela Mărculesecu (Isabela) și Gh. Cozorici (Carol Quintul) în „Regina de Navarre” de Eugène Scribe — Teatrul Național „I. L. Caragiale”

nele intenții, abordează o temă de actualitate („mașinomania” e o realitate, un fapt la ordinei zilei și are, pe deasupra, o experiență de dramaturg care se face pozitiv simțită în scrierea unor pasaje). Turnura polițistă a intrigii poate constitui, cel puțin parțial, un exemplu. Ar fi un nonsens să dramatizăm lucrurile, să ne căinăm îndelung, să deplângem amarnic apariția acestui text în peisajul dramaturgiei originale. În fond, ambițiile autorului nu pot fi prea mari, judecând după piesa pe care ne-a oferit-o... Ar fi multe de reproșat dramaturgului: că personajele sale (fie junele rătăcitor Prundeș — cineva scria „ce nume, dumnezeule, ce nume!” și parcă, de data aceasta, avea dreptate —, fie Anda-Silvia, fie altele) își demască dezinvolt falsitățile de reacție și psihologie pe parcursul acțiunii; că intriga, ea însăși, este un mixtum compositum, oscilând sinuos între suspensuri polițiste și

suspensuri sentimentale (însuși „jaguarul” fiind un simbol contradictoriu); că atitudinea autorului față de personaje este neclară, oscilantă, stîrnind justificate dubii; că hazul este căznit, în ciuda unor pasaje de „teatrul absurd”, barometrul sălii fiind un indiciu fidel: *Jaguarul roșu* este o comedie la care nu se ride. Ar fi multe deci de reproșat dramaturgului, dar reproșurile noastre se adresează cu prioritate teatrelor.

Actualitatea temei (și ea relativă, în cele din urmă) să fi ascuns, oare, la umbra ei generoasă, toate slăbiciunile textului pînă la a le face invizibile? Greu de crezut. Pentru noi, actul înscrierii piesei lui Luscalov în repertoriul atîtor scene echivalează cu o generalizată „pană de exigență”. E neliniștitoare această coborîre bruscă a stachetei, mai ales în climatul de emulație colectivă spre un teatru bogat în conținut, dens în idei, pe care stagiunea actuală l-a dovedit. Încă

o dată: nu protestăm atita împotriva aducerii pe scenă a acestui text (în fond, cea mai bună verificare a unei piese este și va rămâne spectacolul), ci împotriva lipsei de luciditate a teatrelor care s-au întrecut în a-l monta. În ultimă instanță, faptul conține o subapreciere a spectatorului, un afront.

Acest sfârșit de stagione ne-a prilejuit o altă surpriză, nici ea printre cele foarte plăcute. Pe scena Teatrului „Ion Creangă”, Ștefan Berciu a lansat un text nou, *Naufragiații*, de o factură total deosebită de încercările anterioare. Nu vom cădea în eroarea de a aprecia ca melodramatică tema piesei sale. Dimpotrivă. O considerăm de un real dramatism, încărcată de generoase sensuri umane și educative. Victime ale indolenței și lășității unor părinți lipsiți de sentimente elementare, copiii abandonati constituie o tragică realitate, pe care viața ne-o pune uneori în față. Aplecarea dramaturgului Ștefan Berciu spre această temă — pe care o dezbăt adesea articole, anchete sociale, reportaje, filme documentare — este mai mult decât meritorie. După cum meritorie este și cursivitatea dovedită de autor în conducerea acțiunii. Piesei îi lipsește însă măsura. Ștefan Berciu reunește prea mulți „naufragiați”, și cauzele naufragiului lor sînt prea diverse pentru ca textul să poată acționa eficient, pe toate fronturile, întru salvarea lor morală. E prea multă compasiune în piesă și prea multă acordată. „Naufragiații” trec prin întâmplări prea triste, sînt prea nefericiți, au prea multe avataruri de înfruntat. „Negativul” Raul e prea negativ, un fel de monstru moral, lipsit de orice scrupule și — deci — de consistență reală. Încetșat de propriile-i lacrimi, spectatorul nu mai poate discerne limpede profunzimile dramei. Piesei îi lipsește surdina. Acea surdină menită nu să estompeze datele problemei, ci să le înfățișeze nuanțat spectatorului. Acea surdină menită să transfere povestea tristă a lui Nicușor din ambianța celor „două orfeline” și a personajelor lui Hector Malot spre teritorii mai propice evidențierii dramelor autentice. O remarcă adiacentă: oricum, chiar dacă piesa n-ar evidenția aceste excese, afișul de popularizare a spectacolului ar trebui să evite formula încetățenită a teatrului („părinți, duceți copiii la teatru”), în favoarea invitației inverse: „copii, duceți părinții să vadă *Naufragiații*”. Piesa lui Berciu, încă din intenție, este adresată părinților, și finalitățile sale educative nu sînt deloc de lepădat.

Turul de orizont în peisajul teatral al sfîrșitului de stagione ne invită la o

laxare, pe scena Naționalului, cu piesa lui Eugène Scribe, *Regina de Navara*. Din nou o relaxare? Da. De data aceasta, una realmente spumoasă, măiestrit condusă de mina unui meșteșugar încercat, care se pricepe să înnoade și să deznoade spiritual itele unei acțiuni agreabile, naive și neverosimile. Nu insistăm. N-ar fi nimic rău în dezgroparea acestui text — mai ales că spectacolul este menit să deschidă apetitul estival al publicului — dacă finalul de stagione ar fi avut (pe scena Naționalului, și în ansamblul preocupărilor teatrale) un centru de greutate. Dar n-a avut.

Nu ne-am propus, în însemnările de față, să discutăm detaliat calitatea spectacolelor cu piesele amintite. Vrem doar să precizăm că montările denotă — fără excepție — preocupări artistice viabile.

Regina de Navara pe scena Naționalului se bucură de tratamentul corespunzător al insolitului regizor Victor Moldovan, creator al unui spectacol amuzant și spiritual, cu concursul unei trupe omogene de actori: Gh. Cozorici (cărui rolul lui Carol Quintul îi prilejuiește afirmarea unor însușiri mai puțin știute, de comedian), Lazăr Vrabie, Valeria Gagealov, Ion Henter, Adela Mărculescu, Ileana Iordache, George Paul Avram și... Victor Moldovan.

Jaguarul roșu, cu inegalități, este servită totuși abil de Sanda Manu pe scena Teatrului „C. Nottara”, într-o montare mult mai atractivă decât textul, chiar dacă ia prea în serios, uneori, mersul întîmplărilor; citiva actori tineri în al căror talent credem foarte mult — Ștefan Iordache, Ioana Manolescu, Camelia Zorlescu — nu se lasă dezechilibrați decât arareori de structura contradictorie a personajelor; crochiuri de reținut desenează Elena Nica (îi apreciem deosebit calitatea hazului), Cornel Elefterescu, Petrică Popa. Poate că regizorul Sandu Eliad n-a știut întotdeauna să evite pericolele melodramei excesive în valorificarea scenică a *Naufragiaților* lui Ștefan Berciu pe scena Teatrului „Ion Creangă”, dar spectacolul său are un fior captivant de căldură umană; l-au ajutat să atingă acest obiectiv în special compoziția izbucită a lui Marcel Anghelescu (Ion) și excelenta interpretare (în travesti) a Alexandrinei Halic (Nicușor); l-a cam jenat interpretarea simplistă și ostentativă a lui Nicolae Simion (Raul).

Oricum, nu spectacolele constituie punctul nevralgic al acestui sfîrșit de stagione.

Călin Căliman